

Brüsszel, 2014.6.17.
COM(2014) 357 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

az Európai Unió adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó stratégiájáról

{SWD(2014) 190 final}
{SWD(2014) 191 final}

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS	3
2.	KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK.....	4
2.1.	KIHÍVÁSOK	4
2.2.	LEHETŐSÉGEK.....	6
3.	A VÁLASZ: CSELEKVÉSI TERV	6
3.1.	KÉK NÖVEKEDÉS	7
3.2.	A RÉGIÓ ÖSSZEKÖTTETÉSEINEK MEGTEREMTÉSE	8
3.3.	KÖRNYEZETMINŐSÉG.....	9
3.4.	FENNTARTHATÓ IDEGENFORGALOM	10
4.	IRÁNYÍTÁS ÉS VÉGREHAJTÁS	11
5.	KAPCSOLAT AZ UNIÓS SZAKPOLITIKÁKKAL.....	13
6.	SZERTEÁGAZÓ KAPCSOLATOK.....	13
7.	KÖVETKEZTETÉS.....	14
MELLÉKLET AZ ADRIAI- ÉS JÓN-TENGERI RÉGIÓRA VONATKOZÓ EURÓPAI UNIÓS STRATÉGIA TÉRKÉPE		15

1. BEVEZETÉS

Ez a közlemény ismerteti az adriai- és jón-tengeri régió intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésével összefüggő szükségleteket és lehetőségeket. Keretet biztosít egy koherens makroregionális stratégiához és cselekvési tervhez, hogy a részt vevő országok egymással együttműködve kezelhessék a felmerülő kihívásokat és közösen aknázhassák ki a lehetőségeket.

A szóban forgó régió egy funkcionális terület, amelyet elsősorban az adriai-tengeri és a jón-tengeri medence jelöl ki. Mivel egy jelentős szárazföldi térséget is magában foglal, a tengeri, part menti és szárazföldi területeket kölcsönösen összekapcsolt rendszerekként kezeli. Horvátország uniós csatlakozása nyomán intenzívebbé vált az áruk, szolgáltatások és személyek mozgása, és a csatlakozás a régió más országai tekintetében is valós lehetőségként merül fel – így a kikötők hátszágai kiemelt szerephez jutnak. A szárazföld–tenger összeköttetésekre fordított figyelem szintén rávilágít a nem fenntartható szárazföldi tevékenységeknek a part menti területekre és tengeri ökoszisztémákra gyakorolt hatásaira.

A régió több mint 70 millió embernek ad otthont, és kulcsfontosságú szerepet játszik az európai földrajzi folyamatosság megerősítésében. A stratégia a nyolc országra kiterjedő adriai- és jón-tengeri kezdeményezésre¹ épül, amint azt a mellékelt térkép is szemlélteti. A stratégiához a régióbeli további partnerek is szabadon csatlakozhatnak.

A jólét – a kereskedelem és a vállalkozás útján – lehetővé fogja tenni, hogy a régió új fejezetet kezdjen a gazdasági válság után. Az itt élő emberek kedvezőbb foglalkoztatási kilátásokat, fokozott mobilitást, biztonságosabb és integráltabb energiaellátást és jobb környezetminőséget érdemelnek.

A 2012. decemberi Európai Tanács felkérte a Bizottságot, hogy 2014 végéig terjessze elő az Európai Unió adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó stratégiáját (EUSAIR). A stratégia általános célja a régió fenntartható gazdasági és társadalmi jólétének előmozdítása egyrészt a növekedés és a munkahelyteremtés, másrészt pedig a régió vonzerejének, versenyképességének és infrastrukturális összeköttetésének javítása révén, miközben biztosítja a környezetvédelmet, valamint az egészséges és kiegyensúlyozott tengeri és part menti ökoszisztémák megőrzését. Mindez a közös történelemmel és hasonló földrajzi jellemzőkkel rendelkező országok összefogása révén teljesíthető. A stratégia megerősíti a meglévő uniós politikák végrehajtását a régióban, ezáltal egyértelmű uniós hozzáadott értéket képvisel, ugyanakkor valamennyi részt vevő ország számára kiváló lehetőséget teremt arra, hogy szakpolitikáikat az „Európa 2020” stratégia átfogó elképzeléseihez igazítsák. Ennek köszönhetően elősegíti, hogy a nyugat-balkáni országok közelebb kerüljenek az EU-hoz, mivel lehetővé teszi számukra a tagállamokkal való szoros együttműködést a régió sajátos, ám valamennyi országot érintő kihívásai és lehetőségei terén.

A stratégia az alábbi tényezőkre épít:

¹ A kormányközi adriai- és jón-tengeri kezdeményezés 2000-ben indult, és célja a regionális együttműködés megerősítése, a politikai és gazdasági stabilitás előmozdítása, valamint mindezek révén az európai integrációs folyamat szilárd alapjának megteremtése volt.

- az adriai- és jón-tengeri kormányközi kezdeményezés több mint tízéves tapasztalata. A sikeres együttműködés nyomán a részt vevő országok között máris szoros kapcsolat, illetve a városok, kereskedelmi kamarák és egyetemek között további regionális együttműködés alakult ki;
- a Bizottság által 2012. november 30-án elfogadott adriai- és jón-tengeri stratégia², amely a tengeri medence kék növekedési lehetőségeivel foglalkozik;
- a stratégia elindítása egybeesik a 2014–2020 közötti programozási időszak kezdetével. Ez lehetővé teszi, hogy a stratégia szisztematikusan beágyazódjon az uniós, nemzeti, illetve regionális programokba és valamennyi szakpolitikát és programot mozgósítson a megközelítés érvényesítéséért;
- a meglévő makroregionális stratégiák³, tehát az uniós balti-tengeri stratégia és a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia tanulságai, többek között a harmadik országokkal folytatott együttműködés tekintetében. Világossá vált például, hogy korlátozott számú közös kihívásra és/vagy lehetőségre kell összpontosítani, valamint a részt vevő országok részéről biztosítani kell a felelősségvállalást, az elkötelezettséget és az irányítást. A meglévő stratégiákból levont tanulságok között szerepel az intézményi és adminisztratív kapacitások bővítésének szükségessége is.

2. KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

2.1. KIHÍVÁSOK

Az adriai- és jón-tengeri régió egy sor közös kihívással néz szembe. A történelem során a térség jelentős részén nehéz politikai és gazdasági körülmények, valamint konfliktusok uralkodtak. Ugyanakkor Szlovénia és Horvátország uniós csatlakozása, illetve a régió egyéb országainak uniós perspektívája lehetőséget teremt a kapcsolatok szorosabbra fűzésére és a múlt örökségének hátrahagyására. A fő kihívások a következők:

- **Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek:** Mind az egy főre jutó GDP, mind a munkanélküliségi ráta tekintetében szembetűnőek az országok közötti különbségek. Míg némely térségben az egy főre jutó GDP 20 %-kal meghaladja az uniós átlagot és a munkanélküliségi ráta csupán 4 %, addig máshol az egy főre jutó GDP 70 %-kal elmarad az átlagostól, a munkanélküliségi ráta pedig 30 % körül van. A kapacitásbővítés terén a vállalkozások nem aknázzák ki a marketing, az innováció és a kutatás transznacionális dimenziójában rejlő lehetőségeket, amelyek különösen a kék gazdaságban számottevőek. A vállalkozásokat, kutatókat és a közszférát összefogó klaszterek száma igen alacsony.
- **Közlekedés:** A régiót jelentős infrastrukturális hiányosságok jellemzik, amelyek elsősorban a régebbi uniós tagállamok és a többi ország között tapasztalhatók, és ez rossz megközelíthetőséget von maga után. Különösen a nyugat-balkáni közút- és vasúthálózat tekintetében van szükség sürgős korszerűsítésre, a szűk keresztmetszetek megszüntetésére, a hiányzó összeköttetések pótlására, intermodális összeköttetések és

² COM(2012) 713.

³ COM(2011) 381, SEC(2011) 1071, COM(2012) 128, COM(2013) 181, COM(2013) 468, SWD(2013) 233.

forgalomirányítási rendszerek létrehozására, valamint a kapacitás javítására. A tengeri közlekedésben egyre nagyobb méretet öltenek a torlódások, és a felügyeleti és koordinációs kapacitások fejlesztésre szorulnak. A határokon tapasztalható, túl hosszúvá nyúló várakozási idők és eljárások még inkább megnehezítik a mozgást. A multimodális közlekedés igen szerény fejlettségi szinten van.

- **Energia:** Továbbra sem megfelelő a villamosenergia-hálózatok összekapcsolása, ami gátolja az integrált energiapiac kialakulását, korlátok közé szorítja a kapacitásokat és akadályozza a megújuló energiaforrások nyereséges kihasználását. Emellett a gázhálózatokra – így például az LNG-létesítményekre – vonatkozó beruházások is elengedhetetlenek a hatékony és diverzifikált ellátás biztosításához.
- **Környezetvédelem:** A tengeri és part menti területeket jellemző fokozódó mértékű emberi tevékenység veszélybe sodorja ökoszisztémáinkat. A nem fenntartható idegenforgalmi tevékenységek terhelést jelentenek a vízre, a földre és a biodiverzításra nézve. Az Adriai-tenger – sekélységéből és félig zárt elhelyezkedéséből adódóan⁴ – ki van téve a szennyezésnek. A túlhalászat, a hulladékként eldobott halászeszközök és a nem környezetbarát akvakultúra a tengeri biodiverzitást és az emberi egészséget egyaránt fenyegeti. A helyzetet tovább súlyosbítja az elsősorban szárazföldi forrásokból származó kezeletlen szennyvíz és szilárd hulladék, a mezőgazdasági tevékenységből származó, eutrofizációt okozó műtrágyamaradványok, a ballasztvízből származó invazív fajok és az olaj- és gázfeltárással járó szennyezés. A levegő minőségének gyakran a helyi éghajlati és földrajzi feltételek sem kedveznek, és a hajózás, illetve a part menti tevékenységek (kikötők, ipar) károsanyag-kibocsátása tovább rontja a helyzetet. A vándormadarak illegális vadászatának hatásai az EU egészét érintik. A védett területek hálózatai – mint a NATURA 2000 és az EMERALD – még nem épültek ki teljesen.
- **Természeti és ember okozta veszélyek és az éghajlatváltozásból adódó kockázatok:** A régió a jelentős szeizmikus aktivitáson túl az éghajlatváltozás káros hatásainak is ki van téve. A közös kockázatértékelés és katasztrófakockázat-kezelés, valamint az integrált kockázatcsökkentési és alkalmazkodási stratégiák hiánya fontos kihívást jelent. A tapasztalatok, az erőforrások és a szakismeretek egyenlőtlenül oszlanak meg, így az országok önmagukban nem képesek megbirkózni a tengerszint-emelkedés, az áradások, az aszályok, a talajerózió és az erdőtüzek problémájával.
- **Adminisztratív és intézményi kérdések:** Nemzeti, regionális és helyi szinten egyaránt meg kell erősíteni a kapacitásokat, ezáltal biztosítva, hogy a struktúrák alkalmasak legyenek a határon túli partnerekkel való együttműködésre és a szakpolitikák koordinációjára. Az uniós joganyaghoz való közelítés és a pénzügyi eszközök vizsgálata tekintetében fennáll a kockázat, hogy az országok munkaüteme eltér, így a makroregionális megközelítés nem képes érvényesülni. Problémák tapasztalhatók a korrupció kapcsán is, amely aláássa a közbizalmat és visszaveti a fejlődést. A migrációs nyomás és a határokon átnyúló szervezett bűnözés megkerülhetetlenné teszi a határbiztonsági politikák összehangolását.

⁴ Az Adriai-tenger északi részének átlagos mélysége 50 méter körül van. Az Adriai-tenger vízállománya csupán 3-4 évente cserélődik a Földközi-tenger vízállományával.

2.2. LEHETŐSÉGEK

A régióban számos lehetőség rejlik és az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés is nagy potenciállal rendelkezik:

- A **kék gazdaság** nagyban hozzájárulhat a növekedéshez: a lehetőségek a kék technológiák kifejlesztésétől a tengeri élelmiszerek fenntartható előállításáig és fogyasztásáig terjednek. Előnyt lehet kovácsolni a réspiacokból – ilyenek például a rekreációs és szabadidős tevékenységek, valamint a hajós körutazások. A sérülékeny hajógyártási ágazat az innováció révén átállhat az alacsony kibocsátású⁵ és energiahatékony hajók gyártására, és együttműködést kezdeményezhet a kapcsolódó ágazatokkal, köztük a tengerészeti felszerelések ágazatával és a robotikával.
- **Összeköttetések:** A régió jelentős európai közlekedési csomópont. Az adriai- és jón-tengeri medence természetes vízi út, amely mélyen benyúlik az Európai Unió területére. Ez a legolcsóbb tengeri útvonal Szuezen át a Távols-Keletig, ahonnan a kelet-európai piacok így 3 000 km-rel rövidebb úton érhetők el, mint az északi kikötőkön keresztül. A szárazföld–tenger összeköttetések javítása és az intermodális közlekedés is olyan lehetőségeket rejt magában, amelyek kiaknázásával növelhető a hátszói gazdaságok versenyképessége.
- **Kulturális és természeti örökségek és biodiverzitás:** A rendkívüli természeti szépséggel párosuló kulturális, történelmi és régészeti örökség a régió egyik legnagyobb értéke. Világhírű városok (Velence, Dubrovnik, Mostar, Athén) és természeti képződmények (Plitvicei-tavak, Skadar-tó) találhatóak itt. A régió biodiverzitása is figyelemre méltó: a növényvilág különösen gazdag, elsősorban a Dinári ökorégióban.
- **Idegenforgalom:** A jelenleg is gyorsan növekvő idegenforgalom a GDP egyik fő összetevője, és az ágazatra igen kedvezően hatna a piacbővítést és a turistaszezon kiterjesztését célzó fokozottabb és fenntartható együttműködés. A régió a fenntartható, felelős és diverzifikált idegenforgalmi termékek és szolgáltatások kiváló példájává válhat. A meglévő kereskedelmi lehetőségeket dinamikusabban lehetne kihasználni, például a helyi gazdaságot élénkítő hajós körutazások és a hobbihorgászat révén. A fenntartható idegenforgalmi menedzsment kiküszöbölheti a bürokráciát, kedvezőbb környezetet teremthet a vállalkozások/kkv-k számára, közös normákat, szabályokat és statisztikákat vezethet be és előmozdíthatja a köz-magán társulásokat.

3. A VÁLASZ: CSELEKVÉSI TERV

A makroregionális stratégiák hozzáadott értékéről szóló jelentésében⁶ a Bizottság azt javasolta, hogy az új makroregionális stratégiák korlátozott számú, jól körülhatárolt célkitűzésre összpontosítsanak, amelyek illeszkednek a kiterjedtebb és magasabb szintű együttműködésre vonatkozó konkrét igényekhez. Ennek megfelelően, alulról építkező megközelítést alkalmazva széles körű konzultáció zajlott le az érdekelt felek bevonásával, hogy meghatározzák a régióra vonatkozó konkrét célkitűzéseket.

⁵ A kén-dioxid, a nitrogén-dioxid és a szálló por kibocsátása alapján.

⁶ COM(2013) 468, 2013.6.27.

A stratégiát kísérő és a hátország bevonása érdekében a tengerügyi dimenzióra is kiterjedő gördülő⁷ cselekvési terv végrehajtása ezt a célt fogja szolgálni. A cselekvési terv négy, kölcsönösen összefüggő, stratégiai jelentőségű pillérré épül és egy sor lehetséges fellépést vázol fel. A pillérek a következők:

1. Kék növekedés
2. A régió összeköttetések megteremtése (közlekedés és energiahálózatok)
3. Környezetminőség
4. Fenntartható idegenforgalom

Emellett két átfogó szempont is érvényesül:

- kapacitásépítés – többek között a kommunikáció terén – a hatékony végrehajtás, a figyelemfelkeltés és a lakossági támogatottság érdekében;
- kutatás és innováció a magas szintű képzettséget igénylő munkahelyek létrehozása, valamint a növekedés és a versenyképesség előmozdítása érdekében. A transznacionális hálózatok keretében folytatott együttműködés nyomán új ötletek jelenhetnek meg a piacokon és ösztönzést kaphat az új termékek, illetve szolgáltatások kifejlesztése.

Emellett az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a katasztrófakockázat-kezelés a cselekvési terv valamennyi pillérében prioritásként jelenik meg.

A konzultáció során az egyes pillérek vonatkozásában meghatároztak néhány olyan témát, amelyeket a cselekvési terven belül, nagyrészt együttes fellépés révén, a lehető legsürgősebben kezelni kell. Ezek a témák az uniós – különösen a területi dimenzióval rendelkező – szakpolitikák szempontjából is relevánsak. Az alábbiakban bemutatjuk az egyes pilléreken belül kijelölt témákat.

3.1. KÉK NÖVEKEDÉS

A Görögország és Montenegró⁸ által koordinált pillér célja az innovatív tengergazdasági és tengergazdálkodási növekedés ösztönzése a régióban azáltal, hogy előmozdítja a fenntartható gazdasági fejlődést, valamint munkahelyeket és üzleti lehetőségeket teremt a kék gazdaságban, így például a halászat és az akvakultúra terén. E célból támogatni kell a kutatóközpontokat, állami szerveket és magánvállalkozásokat összefogó klaszterek létrejöttét. A koordinált halászati gazdálkodás javítani fogja az adatgyűjtést, a nyomon követést és az ellenőrzést. A közös tervezés és a fokozott adminisztratív, illetve együttműködési kapacitás javítani fogja a meglévő erőforrások felhasználását és a tengerpolitikai irányítást a tengeri medencék szintjén.

⁷ A cselekvési tervet rendszeres időközönként felülvizsgálják és a felmerülő új igényeknek megfelelően frissítik.

⁸ A cselekvési terven belül az egyes pilléreket két-két (egy uniós és egy nem uniós) ország dolgozta ki.

Kék technológiák

Magas szintű képzettséget igénylő munkahelyeket kell létrehozni és új üzleti lehetőségeket kell teremteni azáltal, hogy kiemelt figyelem irányul a kutatásra és innovációra, a klaszterek kialakítására, továbbá a régióra jellemző kék technológiákhoz, illetve a regionális és nemzeti intelligens szakosodási stratégiákhoz (pl. zöld hajógyártás, jachtturizmus, biotechnológiák, víz alatti robotika) kapcsolódó tudástranszferre.

Halászat és akvakultúra

Javítani kell a halászat és az akvakultúra nyereségességét és fenntarthatóságát a jobb adatgyűjtés, nyomon követés és ellenőrzés, a többéves halászati gazdálkodási tervek tengermedencék szintjén történő végrehajtása, a normák harmonizálása, az uniós szabályoknak és normáknak való megfelelésre vonatkozó készségek és kapacitások javítása, továbbá a helyi tengeri élelmiszeri értékláncok hozzáadott értékének növelése által, elsősorban speciális kutatási és innovációs platformok, a piaci információs rendszerek együttes fejlesztése és az átláthatóbb piaci értékesítés és feldolgozás révén.

Tengerpolitikai irányítás és tengeri szolgáltatások

Javítani kell az adminisztratív és intézményi kapacitásokat, a tengeri szolgáltatásokat és az irányítást, ami kiterjed az adatmegosztásra, a közös tervezésre és a meglévő erőforrások koordinált irányítására (például a tengeri területrendezésre és a tengerparti övezetek integrált kezelésére).

A 2020-ra kitűzött célok között szerepelhet például:

- A kék technológiák terén megvalósuló kutatási beruházások 20 %-kal való növelése a kiinduló helyzethez képest;
- Többéves halászati gazdálkodási tervek elfogadása és végrehajtása a tengermedencék szintjén;
- A tengeri területrendezés kiterjesztése a nemzeti joghatóság alatt álló vizek 100 %-ára, valamint a tengerparti övezetek integrált kezelésének kiterjesztése a partvonalak 100 %-ára, továbbá ezek végrehajtási mechanizmusainak maradéktalan működése.

3.2. A RÉGIÓ ÖSSZEKÖTTETÉSEINEK MEGTEREMTÉSE

Az Olaszország és Szerbia⁹ által koordinált pillér célja a régió belüli, illetve a régió és Európa többi része közötti közlekedési és energiahálózati összeköttetések javítása. A régió fejlődéséhez elengedhetetlen szükség van a kölcsönösen összekapcsolt és fenntartható közlekedési és energiahálózatokra. Az együttműködés keretében orvosolni kell a szűk keresztmetszeteket, továbbá fejleszteni kell az infrastruktúrahálózatokat és a szabályozási kereteket. A tengeri forgalom összehangolt nyomon követése és a multimodális közlekedés fokozni fogja a versenyképességet.

⁹ Lásd a 8. lábjegyzetet.

Tengeri közlekedés

A tengeri forgalom biztonságossága a harmonizált felügyeleti rendszerektől és a klaszterként működő, korszerű intermodális kikötők létrehozásától függ. Az országoknak és a kikötőknek együtt kell működniük, hogy a torlódások közepette javítani tudják a forgalomirányítást és megőrizték globális versenyképességüket, különösen az észak-európai kikötőkkel szemben.

Intermodális összeköttetések a hátországgal

A tengeri áruszállítás előmozdítása érdekében javítani kell a hátországokkal való intermodális összeköttetéseket. A tengeri, vasúti, közúti, légi és belvízi utakat összekötő közlekedési csomópontok kialakítását fenntartható közlekedési rendszerekre kell építeni, amelyek többek között a helyi és regionális levegőminőségi terveket is figyelembe veszik. Az együttes – fizikai és nem fizikai – intézkedések várhatóan mérséklék majd a határokon tapasztalható szűk keresztmetszeteket.

Energiahálózatok

Az uniós energiapolitika három célkitűzését – versenyképesség, ellátásbiztonság és fenntarthatóság – a megfelelően összekapcsolt energiapiac révén lehet teljesíteni. Az energiahálózatok összekapcsolásához és a gázhálózatok teljes kiépítéséhez beruházásokra van szükség. A határokon átnyúló beruházások előtti akadályok felszámolása érdekében szabályozási intézkedések bevezetésére van szükség.

A 2020-ra kitűzött célok között szerepelhet például:

- Az adriai- és jón-tengeri régió konténerforgalmi piaci részesedésének megduplázása, ugyanakkor a környezeti hatások mérséklése;
- A regionális határátlépésekhez kapcsolódó várakozási idő 50 %-kal való csökkentése.

3.3. KÖRNYEZETMINŐSÉG

A Szlovénia és Bosznia-Hercegovina¹⁰ által koordinált pillér célja, hogy regionális szintű együttműködés keretében foglalkozzon a környezetminőség kapcsán felmerülő kérdésekkel. Ez hozzájárul majd a tengeri és part menti ökoszisztémák jó környezeti állapotához, mivel csökkenti a tengersizennyezést, korlátozza, enyhíti és kompenzálja a talajlezárást¹¹, visszafogja a levegőszennyezést¹² és megfékezi a biodiverzitás csökkenését, illetve az ökoszisztémák romlását. A több országra kiterjedő ökorégiók megőrzésére irányuló együttes fellépés jótékony hatást gyakorol Európa természeti örökségére, egyúttal biztosítja, hogy az infrastrukturális beruházások ne ártsanak a környezetnek és a tájképnek, és ne növeljék a szennyezést.

Tengeri környezet

¹⁰ Lásd a 8. lábjegyzetet.

¹¹ SWD(2012) 101 – Iránymutatás a talajlezárás korlátozásának, csökkentésének és kompenzálásának bevált módjairól.

¹² A kén-dioxid, a nitrogén-dioxid, a szálló por és az ózon alapján.

- **A part menti és tengeri biodiverzitást fenyegető tényezők:** A biodiverzitásról szerzett alaposabb ismeretek, valamint a tengeri területrendezés/part menti övezetek integrált kezelése, a kapcsolódó környezetvédelmi jogszabályok¹³ és a közös halászati politika összehangolt végrehajtása révén enyhül a tengeri és part menti ökoszisztémákra nehezedő nyomás. A védett tengeri területek határokon átnyúló, nyíltvízi hálózatainak továbbfejlesztése és a bevált gyakorlatoknak az érintett irányító hatóságok közötti megosztása szintén elősegíti a biodiverzitás megőrzését.
- **Tengerszennyezés:** A víz- és szilárdhulladék-kezelő létesítményekbe történő koordinált beruházások, a tengeri hulladék teljes életciklusának kezelését célzó együttes erőfeszítések, az olajszennyezés és más súlyos szennyezések megelőzésére és kezelésére vonatkozó együttes kapacitás, a víz alatti zajszennyezés csökkentése és a mezőgazdasági termelők figyelmének felhívása a túlzott nitráthasználat káros következményeire jelentős mértékben csökkenti majd a tengeri élővilágot és az emberi egészséget fenyegető kockázatokat.

Határokon átnyúló szárazföldi élőhelyek és biodiverzitás

Szorgalmazni fogják a határokon átnyúló ökorégiók közös irányítását csakúgy, mint az egészséges nagyragadozó-állományok fenntartását és a vándormadarak vadászatára vonatkozó szabályok fokozott betartását célzó intézkedéseket.

A célok között szerepelhet például:

- A régió minden országára kiterjedő közös adatgyűjtési, kutatási és elemzési platform létrehozása 2015 végéig;
- A NATURA 2000 és az Emerald hálózat kiterjesztése, valamint a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv égisze alatt a védett tengeri területek egységes hálózatának létrehozása 2020-ig;
- Az adriai- és jón-tengeri vízfelület 10 %-ának védett tengeri területté nyilvánítása 2020-ig, a nemzetközi kötelezettségvállalásokkal összhangban.

3.4. FENNTARTHATÓ IDEGENFORGALOM

A Horvátország és Albánia¹⁴ által koordinált pillér célja a régió teljes potenciáljának feltárása az innovatív, fenntartható, felelős és minőségi idegenforgalom terén. Az idegenforgalmi termékek és szolgáltatások diverzifikálása és a szezonális kezelés lendületet fog adni a vállalkozásoknak és a munkahelyteremtésnek. Az idegenforgalmi termékek és szolgáltatások adriai- és jón-tengeri „márkájának” világszintű népszerűsítése növelni fogja a keresletet.

Diverzifikált idegenforgalmi kínálat (termékek és szolgáltatások)

A régió gazdag örökségében rejlő potenciál kiaknázása egyelőre nem teljes mértékű. Előnyt lehet kovácsolni az éghajlatból és a piacból, hogy a bevált gyakorlatokra építve

¹³ Konkrétan a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv és az uniós élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvek.

¹⁴ Lásd a 8. lábjegyzetet.

erőteljes vállalkozásorientált dinamika alakuljon ki. Az alternatív turizmus és az idegenforgalmi szezon egész évre való kiterjesztése a területfejlesztési cselekvési tervek révén is ösztönzést kaphat. Az idegenforgalmi kínálat diverzifikálása és javítása a fenntartható idegenforgalmi termékek és szolgáltatások kulcsfontosságú előfeltétele.

Fenntartható és felelős idegenforgalmi menedzsment (innováció és minőség)

Több intézkedésre van szükség az idegenforgalmi szereplők tevékenységének fenntartható és felelős fejlesztése érdekében. Ezek közé tartoznak például a közös normák és szabályok, a tömegturizmus környezeti hatásának mérséklése, a készségek javítása és valamennyi érdekelt szereplő (az állami és a magánszféra, illetve a turisták) bevonása a fenntartható és felelős idegenforgalmi szemlélet meghonosítása érdekében.

A 2020-ra kitűzött célok között szerepelhet például:

- A szezonon kívül érkező turisták számának 50 %-kal való növelése;
- 5 új makroregionális turisztikai útvonal kialakítása.

4. IRÁNYÍTÁS ÉS VÉGREHAJTÁS

A meglévő makroregionális stratégiák kapcsán szerzett tapasztalat azt mutatja, hogy a hatékony végrehajtáshoz elengedhetetlenek a jó és stabil irányítási mechanizmusok. Az irányításról szóló, 2014 májusában közzétett bizottsági jelentés¹⁵ három kulcsfontosságú szükségletet állapít meg: erősebb politikai vezetés, hatékony döntéshozatal és jó szervezés.

A jobb irányítás nem az új pénzforrásokról vagy a bürokrácia növeléséről szól, hanem arról, hogy a stratégiát ki és hogyan hajtja végre, és miként oldható meg az együttes fellépések kidolgozása és finanszírozása. Az irányításnak politikai és operatív dimenzióval egyaránt rendelkeznie kell: a stratégiai célokat az illetékes minisztériumok és végrehajtó szervek határozzák meg, majd gondoskodnak a munka szigorú nyomon követéséről is. Ennek köszönhetően egyértelműbb eredményekre és a határfok növekedésére lehet számítani.

Koordináció

A részt vevő országok, valamint az egyes országokon belüli különböző minisztériumok és döntéshozatali szintek között egyaránt koordinációra van szükség. Minden egyes pillér keretében két ország illetékes minisztériumainak képviselőjében két koordinátor szoros együttműködést fog folytatni a más országbeli partnerekkel a cselekvési terv kidolgozása és végrehajtása céljából.

A Bizottság független ösztönzőként vesz részt a folyamatban és biztosítja az uniós perspektívát, amihez az EU 28 tagállama, illetve a stratégiában részt vevő harmadik országok képviselőiből álló, makroregionális stratégiákkal foglalkozó magas szintű csoport is hozzájárul.

Végrehajtás

A hatékony végrehajtás kulcsfontosságú előfeltételei közé tartoznak a következők:

¹⁵ A Bizottság jelentése a makroregionális stratégiák irányításáról, COM(2014) 284, 2014.5.20.

- az országok a stratégiát ágazati szakpolitikákon átívelő, valamennyi kormányzati szintet érintő programnak tekintik;
- az Unió kívüli országok teljes körű és hatékony szerepvállalása minden szinten;
- magas szintű politikai támogatottság, amelynek keretében a miniszterek meghatározzák a stratégia általános irányvonalát, felelősséget vállalnak, összehangolják a szakpolitikákat és a finanszírozási lehetőségeket, valamint megfelelő erőforrásokat és jogköröket biztosítanak mind a döntéshozatali, mind a technikai szinteken;
- az uniós dimenziót biztosító szereplőként a Bizottság biztosítja a stratégiai megközelítés uniós szintű érvényesülését;
- az országok nyomon követik és értékelik az eredményeket, továbbá iránymutatást adnak a végrehajtáshoz;
- a meglévő regionális szervezetek munkájának megfelelő kihasználása;
- megbízható támogatás nyújtása a pillérek koordinátorainak, különösen a 2014–2020 közötti adriai- és jón-tengeri transznacionális együttműködési program intézményi és kapacitásépítési segítségnyújtása keretében;
- a kulcsfontosságú célszereplők – nemzeti, regionális és helyi hatóságok, parlamenti tagok (regionális, nemzeti és európai szinten), gazdasági és társadalmi szereplők, civil társadalom, tudományos körök és nem kormányzati szervezetek – bevonása.

Ahhoz, hogy a stratégia szilárd alapokon állva indulhasson útnak, mihamarabbi döntésekre van szükség ezeken a területeken.

Finanszírozás

A stratégia végrehajtása magában foglalja többek között a meglévő releváns uniós és nemzeti források mozgósítását, valamint a négy pillérhez és a témákhoz való hozzárendelését. A stratégia jóváhagyása révén a részt vevő országok kormányai kötelezettséget vállalnak arra, hogy ezekből a forrásokból finanszírozzák a cselekvési terv végrehajtását. Elsősorban az európai strukturális és beruházási alapok, valamint a 2014–2020 közötti időszakra szóló Előcsatlakozási Támogatási Eszköz biztosít jelentős forrásokat, illetve az eszközök és technikai lehetőségek széles körét.

A pillérek szempontjából egyéb releváns források és eszközök is rendelkezésre állnak, ilyenek például a Horizont 2020 (valamennyi pillér), az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (2. pillér), a LIFE program (3. pillér, valamint az éghajlatváltozás mérséklése és a hozzá való alkalmazkodás) és a kkv-kat támogató COSME program (4. pillér). További lehetőségeket is ki lehet aknázni, nevezetesen a nyugat-balkáni beruházási keret, az Európai Beruházási Bank és más nemzetközi pénzügyi intézmények révén.

Ezek a források és eszközök a várakozások szerint lényeges ösztönzőként hatnak majd és fel fogják keltetni a magánberuházók érdeklődését. A stratégia emellett a két másik makroregionális stratégia keretében az innovatív finanszírozás terén végrehajtott munkából is meríteni fog.

Jelentéstétel és értékelés

Az értékelés alapját a pillérek koordinátorainak munkája fogja képezni, akik rendszeresen beszámolnak majd a célkitűzések felé tett előrelépésekről.

A kiinduló helyzetek meghatározásához szükséges adatok elérhetősége terén – főként az Unión kívüli országokban – tapasztalt hiányosságok kiküszöbölése érdekében az adatgyűjtésnek mint átfogó kapacitási kérdésnek kiemelt jelentőséget fognak tulajdonítani az adriai- és jón-tengeri transznacionális együttműködési program keretében. A siker elsődleges mutatója a cselekvési terv végrehajtása, mindazonáltal első lépésként részletesebb mutatók kidolgozására van szükség.

A részt vevő országok éves fórumot fognak szervezni, ahol lehetőség lesz az eredmények értékelésére, a módosított fellépések megvitatására és új megközelítések kialakítására.

5. KAPCSOLAT AZ UNIÓS SZAKPOLITIKÁKKAL

A stratégia a régió szempontjából releváns uniós szakpolitikák¹⁶ megerősítését célozza, ugyanakkor nem teszi szükségessé az uniós jog megváltoztatását. Támogatja továbbá az uniós jogi kötelezettségek fokozott tiszteletben tartását, valamint a késedelmeket okozó hiányosságok és gyakorlati nehézségek kezelését, különösen az egységes piac és a környezetvédelem tekintetében¹⁷. Nagy hangsúlyt kap az integrált megközelítés, azaz a különböző szakpolitikai területek egymáshoz kapcsolása az uniós szakpolitikák területileg egységes végrehajtása érdekében. Ez kiemeli az uniós szakpolitikák és programok – köztük a biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégia¹⁸, az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó stratégia¹⁹, valamint az uniós K+F keretprogramok – között fennálló kapcsolatokat.

6. SZERTEÁGAZÓ KAPCSOLATOK

A stratégiát össze kell hangolni a szomszédos Duna régióra vonatkozó uniós stratégiával, illetve az Alpokra vonatkozó jövőbeni uniós stratégiával. Ebben az összefüggésben központi szerepet játszhat az INTERACT program.

A stratégia földrajzi vonatkozásához illeszkedő egyéb kormányközi testületekkel, például az adriai- és jón-tengeri kezdeményezéssel, valamint eltérő/kiterjedtebb tevékenységi körű további kormányközi testületekkel, így a Regionális Együttműködési Tanáccsal (RCC) vagy a Közép-európai Kezdeményezéssel (CEI) is szinergiák kialakítására kell törekedni.

Emellett fontos a mediterrán térséget felölelő programokkal és kezdeményezésekkel²⁰ megvalósuló koordináció és a meglévő jogi keretekkel²¹ való összhang betartása.

¹⁶ Például a tengeri területrendezésről szóló irányelv, a Közös Halászati Politika, az EU katasztrófakockázat-kezelési szakpolitikája, a transeurópai hálózatok (közlekedés és energia), a jövőbeli közlekedési közösségek stb.

¹⁷ Konkrétan a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv, a víz-keretirányelv, a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv, a nitrátokról szóló irányelv, a környezeti levegő minőségéről szóló irányelv, a nemzeti kibocsátási határértékekről szóló irányelv és a hulladékgazdálkodásról szóló keretirányelv.

¹⁸ COM(2011) 244.

¹⁹ COM(2013) 216.

²⁰ Főként az Unió a Mediterrán Térségért és a Földközi-tengeri Általános Halászati Bizottság.

²¹ Konkrétan a Földközi-tenger tengeri környezetének és partvidékének szennyezés elleni védelméről szóló barcelonai egyezmény.

7. KÖVETKEZTETÉS

A nehéz politikai és gazdasági körülmények évei után az adriai- és jón-tengeri régió derűsebb kilátásokkal tekint a jövőbe. A szakpolitikai koordináció és a területi együttműködés átfogó keretének megteremtése révén a stratégia olyan helyé változtatja a régiót, ahol jobb élni, jobb dolgozni és jobb kikapcsolódni. A régió a növekedés, a munkahelyteremtés és az új ötletek követendő példájává, valamint a világ többi részéhez vezető kapuvá válhat. Az együttes erőfeszítések képesek felkészíteni a régiót arra, hogy megfelelően tudja kezelni a XXI. század kihívásait és lehetőségeit.

A Bizottság ezért felkéri a Tanácsot e közlemény jóváhagyására. Ugyancsak felkéri az Európai Parlamentet, a Régiók Bizottságát és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy vizsgálják meg e dokumentumot.

